HAC VE UMRE YOLCULUĞU ÂDÂBI

[Türkçe]

آداب رحلة الحج والعمرة

[باللغة التركية]

Muhammed Şahin

محمد بن مسلم شاهين

Tetkik: Ümmü Nebil

مراجعة: أم نبيل

Rabva Semti İslâmî Dâvet Bürosu-Riyad

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1429 - 2008

islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

Umre ve hac yapan bir kimsenin kabul olunacak bir umre ve hac yapabilmesi için bilmesi ve yerine getirmesi gereken âdâb pek çoktur. Bunlardan bir kısmı farz, bir kısmı ise müstehabtır. Ben hepsini değil de bir bölümünü örnek olmak üzere aşağıda sıralamaya çalışacağım:

1. Zamanın, bineğin, arkadaşın, birden fazla olması halinde yolun hayırlısını takdir etmesini Allah Teâlâ'dan dilemelidir. Bu konuda bilgi sahibili ve salih kimselerle istişare etmelidir. Haccın hayır olduğunda şüphe yoktur. Bunda istihare ise, iki rekat namaz kıldıktan sonra bu konuda varid olan duâyı yapmakla olur.[1]

2. Hac ve umre yapacak olanın haccı ve umresi ile yalnızca Allah Teâlâ'nın rızâsını gözetmesi, O'na yakınlaşmayı arzu etmesi, dünyalık elde etmeyi yahut öğünmeyi yahut kalpleri kazanmayı ya da riyakârlık yapıp ün salma maksadını gütmekten sakınması gerekir. Çünkü bu gibi hususlar amelin batıl olup, kabul edilmemesine sebeb teşkil eder.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

[قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي © رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَٰلِكَ

أُمِرْتُ ´ µ ¶ ¸ Z [سورة الأنعام الآيتان: ١٦٢ – ١٦٣]

"Deki: Şüphesiz benim namazım, ibâdetim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben müslümanların ilkiyim."[2]

[... â كَانَ يَرْجُوا لِقَآءَ رَبِّهِۦ ç è é ê ë بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ î ï Z

[سورة الكهف الآية: ١١٠]

"Artık kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa salih bir amel işlesin ve Rabbine ibadetinde kimseyi ortak koşmasın."[3]

Müslüman işte bu şekilde yalnızca Allah'ın rızasını ve âhiret yurdunu gözetir:

[! " # $ % & ' ( ) * + , - . /

0 1 2 3 Z [سورة الإسراء الآية: ١٨]

---

[1] İstihare için bk. Buhari, VII, 162; Müellifin, Hısnu'l-Müslim, s. 45

[2] En'âm Sûresi: 162-163

[3] Kehf Sûresi: 110

"Kim bu dünyayı isterse, biz de burada istediğimiz kimseye dilediğimizi çabucak veririz. Ama sonra ona cehennemi mekân kılarız. O da yerilmiş ve kovulmuş olarak oraya atılır." [1]

Kudsi hadiste de şöyle buyurulmaktadır:

((قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ.)) [رواه مسلم]

"Allah Tebârake ve Teâlâ buyurdu ki: Ben, kendisine şirk koşulanların şirkinden en çok mustağni olanıyım. Kim, bir amel işler de amelinde bana başkasını ortak koşarsa, (kıyâmet günü) onu şirki ile başbaşa bırakırım."[2]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ümmeti adına küçük şirke düşmelerinden korkmuştur:

((إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ! وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ.)) [واه أحمد وصححه الألباني]

"Sizin için en çok korktuğum şey küçük şirktir.

Sahâbe:

- Ey Allah'ın elçisi! Küçük şirk nedir? diye sordular.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

- Ona bunun ne olduğu sorulunca: "Riyakârlıktır."[3]

Yine Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللهُ بِهِ، وَمَنْ رَاءَى رَاءَى اللهُ بِهِ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"(İnsanlara) duyurmak için amel işleyeni, Allah (kıyâmet günü insanlar önünde) teşhir eder. Gösteriş için amel işleyeni, Allah (kıyâmet günü insanlar önünde) rezil eder."[4]

l t s r q p o n m l k j i h [

[سورة البينة الآية: ٥] Z y x w v

[1] İsrâ Sûresi: 18

[2] Müslim, IV, 2289

[3] Ahmed, V, 428; el-Elbani, Sahihu'l-Cami, II, 45'de hasen olduğunu belirtmektedir.

[4] Buhari -Fethu'l-Bari ile-, XI, 336; Müslim, IV, 2289

“Halbuki onlara, dîni yalnızca O’na hâlis kılıp hanîfler olarak Allah’a ibâdet etmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emrolunmuştu. İşte dosdoğru dîn, budur.”[1]

3. Hac ve umre yapacak kimsenin hac ve umre ile ilgili fıkhî hükümleri, yolculuğa dâir hükümleri yolculuğa çıkmadan önce öğrenmelidir. Namazları kısaltmak (kasr), cem etmek (öğle ile ikindi, akşam ile yatsıyı birisinin vaktinde kılmak), teyemmüm hükümleri, mestler üzerine mesh etmek ve buna benzer yolculuğu sırasında gerek duyacağı hac ibâdetinin edasıyla ilgili hükümleri öğrenmelidir.

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.)) [متفق عليه]

"Allah, kimin hakkında iyilik dilerse, onu dînde bilgili kılar."[2]

4. İster hac, ister umre yapan olsun, isterse de başka bir durumda bulunsun bütün günahlardan tevbe etmelidir.Bütün günahlardan tevbe etmek farzdır.Tevbenin gerçek mahiyeti de bütün günahlardan vazgeçmek, onları terketmek, daha önce yapmış olduğu günahlara pişmanlık duymak, bunlara tekrar dönmemekte kararlı olmaktır. Eğer üzerinde başkalarının hakları varsa, hak sahiplerine haklarını verir, onlardan helallık diler.Bu hakların namus ve şeref gibi manevi haklar olmaları veya mali haklar veyahut da bunun dışındaki haklar olmaları arasında fark yoktur. Kendi iyiliklerinden ayrılıp hak sahibine verilmesinden önce bunu gerçekleştirmelidir. Çünkü o vakit iyilikleri tükenecek olursa bu sefer hak sahibinin kötülüklerinden alınır, onun üzerine konulur.[3]

5. Hac ya da umre yapanın hac ve umresi için helal malını seçmesi gerekir. Çünkü Allah Teâlâ temizdir, ancak temiz ve helal olanı kabul eder.Zirâ haram olan mal, duânın kabul olunmamasına sebeptir.[4] Haramdan biten bir ete (bedene), ateş daha layıktır.[5]

6. Vasiyetini yazması, alacaklarını ve borçlarını kaydetmesi müstehaptır. Çünkü eceller Allah Teâlâ’nın elindedir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

---

[1] Beyyine Sûresi: 5

[2] Muttefekun Aleyh: Buhârî ve Müslim, Muâviye’den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmişlerdir. Buhârî; 71 (1/216) "İlim Kitabı":13, "Fethu’l-Bârî" ile birlikte. Müslim; 2386 (4/128) "Zekât Kitabı": 33 Nevevî Şerhi ile birlikte.

[3] Bk. en-Nur, 24/31; Buhari -Fethu’l-Bari ile-, XI, 395

[4] Bk. Müslim, II, 703; Buhari, -Fethu’l-Bari ile-, XI, 395

[5] Ebu Nuaym, el-Hilye, I, 31. Buna yakın bir rivayet; Ahmed, ez-Zühd, s. 164’te bu anlamda bir rivayet; Müsned, III, 321; Darimi, II, 229 ve başkaları. el-Elbani, Sahihu’l-Cami, IV, 172’de sahih olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bk. Fethu’l-Bari, III, 111

[...وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾ Z [سورة لقمان من الآية: ٣٤]

"Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiçbir nefis de hangi yerde öleceğini bilmez. Muhakkak Allah her şeyi hakkıyla bilendir, her şeyden hakkıyla haberdardır." [1]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmuştur:

((مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصَى فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ عِنْدَهُ مَكْتُوبَةٌ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Hakkında bir şeyler vasiyet etmek istediği bir şeyleri olan bir müslümanın, yanında vasiyeti yazılı bulunmaksızın iki gün geçirmesi doğru değildir."[2]

Vasiyetine şahit tutar, üzerindeki borçlarını öder, emanetleri sahiplerine verir yahutta yanında kalmaları için onlardan izin ister.

7. Âile halkına Allah'tan korkup, O'na karşı takvalı olmalarını tavsiye etmesi de müstehabtır. Çünkü Allah Teâlâ'nın bizden öncekilere de, sonrakilere de tavsiyesi budur:

Z ... z y x w v u t s r q p ... [

[سورة النساء من الآية: ١٣١]

"Andolsun ki sizden evvel kendilerine kitap verilenlere de, size de Allah'tan korkun, diye tavsiye ettik." [3]

8. Salih yol arkadaşı seçmek için gayret göstermesi ve bu arkadaşının şer'î ilmi tahsil edenlerden olması için özen göstermesi de müstehaptır. Çünkü böyle bir şey, onun başarıya ulaşıp, hac ve umresi esnasında hatalara düşmemesinin sebepleri arasındadır.

((اَلْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يخَالِلْ.)) [رواه أبو داود والترمذي]

"Kişi arkadaşının dini üzeredir. Bu sebeple biriniz kiminle arkadaşlık ettiğine iyice dikkat etsin."[4]

((لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ.)) [رواه أبو داود والترمذي]

---

[1] Lokman Sûresi: 34

[2] Buhari -Fethu'l-Bari ile-, V, 355; Müslim, III, 149

[3] Nisâ Sûresi: 131

[4] Ebu Davud ve Tirmizi ayrıca bk. Sahihu Ebi Davud, III, 917; Sahihu't-Tirmizi, II, 280

“Ancak mümin kimse ile arkadaşlık yap ve senin yemeğini ancak takvalı bir kimse yesin.”[1]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- salih arkadaşı misk taşıyıcısına, kötü arkadaşı da demirci körüğüne üfleyen kimseye benzetmiştir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَثَلُ الْـجَلِيسِ الصَّالِـحِ وَالسَّوْءِ كَحَامِلِ الْمِسكِ ونَافخِ الْكِيرِ. فَحَامِلُ الْـمِسْكِ إمَّا أَنْ يُـحْذِيَكَ، وَإمَّا أَنْ تبْتَاعَ مِنْهُ، وَإمَّا أَنْ تَـجِدَ مِنْهُ رِيـحاً طَيِّبَةً، وَنَـافِخُ الْكِيرِ إمَّا أَنْ يُـحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإمَّا أَنْ تَـجِدَ رِيـحاً خَبِيثَةً.)) [متفق عليه]

"İyi arkadaş ile kötü arkadaşın misâli, güzel koku (misk) taşıyan ile körük çeken kimse gibidir.Güzel koku satan kimse ya sana ondan verir (hediye eder), ya ondan satın alırsın, ya da sen ondan güzel bir koku alırsın (onun güzel kokusu senin üzerine siner). Körük çekene gelince o, ya senin elbiseni yakar, ya da sen ondan pis bir koku alırsın (onun pis kokusu senin üzerine siner)."[2]

9. Âile halkı ve akrabaları ile komşuları ve arkadaşları ilim sahibi kimselerle vedalaşması da müstehaptır.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Yolculuğa çıkmak isteyen bir kimsenin geriye bıraktığı kişilere:

((أَسْتَوْدِعُكَ اللهَ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ.)) [رواه أحمد وابن ماجه]

"Sizi, emanetleri kaybolmayan Allah’a emânet ediyorum, desin.”[3]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- de ashabından yolculuk yapmak isteyen kimseleri uğurlar ve şöyle derdi:

((أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ.)) [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

“Dinini ve emânetini, işlerinin âkibetini Allah’a emânet ederim.”[4]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuğa çıkıp da kendisine vasiyette bulunmasını isteyen kimseye de şöyle derdi:

((زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوى وَغفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الْـخَيْرَ حَيْـثُ مَا كُنْـتَ.)) [رواه الترمذي والحاكم]

[1] Ebu Davud ve Tirmizi ayrıca bk. Sahihu Ebi Davud, III, 917; Sahihu’t-Tirmizi, II, 285

[2] Buhârî ve Müslim’in üzerinde ittifak ettikleri hadistir. Buhârî; hadis no: 5534.Lafız,Buhârî’ye âittir. Müslim; hadis no: 2628.

[3] Ahmed, II, 403; İbn Mace, 2, 943; Ayrıca bk. Sahihu’l-İbn Mace, II, 133

[4] Ebu Davud, Tirmizi, Ahmed, II, 7; Ayrıca bk. Sahihu Ebi Davud, II, 493; Sahihu’t-Tirmizi, II, 155

“Allah seni takva ile rızıklandırsın, günahını bağışlasın ve nerede olursan ol, senin için hayırlı olanını kolaylaştırsın.”[1]

((أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُسَافِرَ فَأَوْصِنِي، قَالَ: عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللهِ وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ. فَلَمَّا أَنْ وَلَّى الرَّجُلُ قَالَ: اَللَّهُمَّ اطْوِ لَهُ الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ.)) [أخرجه الترمذي وابن ماجه]

"Bir adam: Ey Allah’ın elçisi! Ben yolculuğa çıkmak istiyorum, bana nasihat eder misin? dedi. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- Allah’tan kork ve O’na karşı gelmekten sakın ve her yüksek bir yere geldiğinde tekbir getir (Allahu Ekber, de), buyurdu.

Adam dönüp gidince, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- gıyabında ona şöyle duâ etti:

- Allahım! Ona yeryüzünü (gideceği yeri) yakınlaştır (gideceği uzak mesâfeyi ona yakınlaştırarak yolculuğun zorluklarını ondan gider) ve yolculuğu ona kolay kıl."[2]

10. Perşembe gününün ilk saatlerinde yolculuğa çıkması müstehabtır. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-’in böyle yapmıştır.

Ka’b b. Mâlik -Allah ondan râzı olsun- dedi ki:

((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ، وَفِي لَفْظٍ: لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ.)) [أخرجه البخاري]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Tebuk Gazvesi için Perşembe günü yola çıktı. Perşembe günü yola çıkmaktan hoşlanırdı.

Başka bir rivâyette:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-’in yolculuğa çıktığı zaman Perşembe gününden başka bir günde çıktığı çok az olmuştur."[3]

Diğer taraftan Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ümmetine günün ilk saatlerinde berekete nâil olmaları için duâ ederek şöyle buyurmuştur:

((اَللَّهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا. وَكَانَ إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً أَوْ جَيْشاً، بَعَثَهُمْ فِي أَوَّلِ

---

[1] Tirmizi ve Hakim; ayrıca bk. Sahihu’t-Tirmizi, III, 155

[2] Hadis hasendir. Tirmizî; hadis no: 3445.Lafız, Tirmizî’ye âittir. İbn-i Mâce; hadis no: 2771.

[3] Buhârî; hadis no: 2950 v3 2949.

النَّهَارِ.)) [أخرجه أحمد وأبو داود]

"Allahım! Ümmetimin sabahını (gündüzün ilk vakitlerini) bereketli kıl. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bir seriyye veya ordu gönderdiği zaman, onları sabahın ilk vakitlerinde gönderirdi."[1]

11. Evden çıkış duâsını yaparak evden çıktığı sırada şöylece duâ etmesi müstehaptır[2]:

((بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلىَ اللهِ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ. اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ، أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ، أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ، أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ، أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ.)) [رواه أبو داود والترمذي]

"Allah'ın adıyla (başlarım). Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet, ancak Allah'ındır. "Allahım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehâlete düşmekten veya câhil bırakılmaktan sana sığınırım." [3]

12. Bineğine, arabasına, uçağa ya da başka herhangi bir bineğe bindiği vakit yolculuk duasını yaparak şöyle demesi müstehabtır:

((اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ) F G H I J K L M N

O P Q R S T) اَللَّهُمَّ إِناَّ نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِناَ هَذاَ الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ ماَ تَرْضَى، اَللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْناَ سَفَرِناَ هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اَللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اَللَّهُمَّ إِنيِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثاَءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْماَلِ وَالْأَهْلِ.))

"Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Bunu hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz buna güç yetiremezdik. Şüphesiz ki biz,Rabbimize döneceğiz.Allahım! Senden, bu yolculuğumuzda iyilik ve takva, râzı olacağın amel dileriz. Allahım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylaştır ve onun uzaklığını bize yakın kıl.Allahım! Sen, yolculukta dost ve âilemiz için vekilsin. Allahım! Yolculuğun meşakkatinden, üzücü manzara (görmekten), âilem ve malımda kötü değişiklikler (ile karşılaşmaktan) sana sığınırım."

Yolculuktan dönünce bu duâyla birlikte şunu da söyler:

---

[1] Hadis sahihtir.İmam Ahmed, hadis no:15522. Ebu Dâvud; hadis no: 2606.Lafız, Ebu Dâvud'a âittir.

[2] Ebu Davud, Tirmizi. Ayrıca bk. el-Elbanî, Sahihu't-Tirmizi, III, 151; Sahihu Ebi Davud, III, 959

[3] Sünen sahibleri rivayet etmiştir. Ayrıca bk. Sahihu Ebi Davud, III, 959; Sahihu't-Tirmizi, III, 152

((آيِبُونَ تَائِبُونَ، عابِدُونَ، لِرَبِّنَا حامِدُونَ)) [رواه مسلم]

"**Biz,** (yolculuktan, vatanımıza selâmet içerisinde) **dönenler, tevbe edenler, ibâdet edenler, Rabbimize hamd edenleriz."**[1]

13. Tek başına ve arkadaşsız olarak yolculuğa çıkmaması müstehabtır. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ.))

[أخرجه البخاري]

"Eğer insanlar, yalnız başına yolculuk yapmakta ne sakıncalar olduğunu (ne kötü sonuçlar doğurduğunu) **benim kadar bilselerdi, hiçbir binek sahibi** (yolcu) **gece yolculuğuna yalnız başına çıkmazdı."**[2]

Yine Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((الرَّاكِبُ شَيْطَانٌ، وَالرَّاكِبَانِ شَيْطَانَانِ، وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ.))

[رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

"Bir binici şeytandır, iki binici iki şeytan, üç binici ise, bir kâfiledir. (Tek başına yolculuğa çıkan Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrine aykırı hareket edip şeytana uyduğundan dolayı şeytan gibi olmuştur.)"[3]

14. Yolculuğa çıkanlar aralarından birisini başkan tayin ederler. Böylelikle dağılmalarını önler,ittifak ederler, maksatlarını daha güçlü bir şekilde elde ederler. Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((إِذَا خَرَجَ ثَلاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ.)) [أخرجه أبو داود]

"Üç kişi bir yolculuğa çıktıkları zaman (ayrılığa düşmemek için) **içlerinden birisini emir** (başkan) **tayin etsinler."**[4]

15. Yolcular bir yerde konaklayacak olurlarsa birbirlerinin yanında olmalıdırlar. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbından bazıları bir yerde konakladıklarında dağlar arasındaki yollara ve vadilere dağılmışlardı da Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- onlara şöyle buyurmuştu:

"Sizin bu şekilde dağılmanız şeytandandır."[5]

---

[1] Müslim, (2 / 998).
[2] Buhârî; hadis no: 2998.
[3] Ebu Davud, Tirmizi, Ahmed ve başkaları rivayet etmiştir. Ayrıca bk. el-Elbanî, Sahihu Ebi Davud, II, 494
[4] Hadis hasendir. Ebu Dâvud; hadis no: 2608. "Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha"; hadis no: 1322.
[5] Ebu Davud ve başkaları rivayet etmiş olup, el-Elbani, Sahihu Ebi Davud, II, 298'de sahih olduğunu belirtmiştir.

Artık bundan sonra biri diğerinin yanında bulunurdu. Öyle ki üzerlerine bir örtü yayılacak olsaydı hepsini örtebilirdi.

16. Yolculuk esnasında veya yolculuk dışında herhangi bir konaklama yerinde konaklayan kimsenin Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sabit olan şu duâyı yapması müstehaptır:

((مَنْ نَزَلَ مَنْزِلاً، ثُمَّ قَالَ:أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ.)) [أخرجه مسلم]

"Kim, bir yerde konakladıktan sonra: 'Yarattıklarının şerrinden Allah'ın noksansız sözlerine sığınırım' derse, konakladığı yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar veremez."[1]

17. Yüksek yerlerde tekbir getirmesi, seviyesi düşük yerlerde ve vadilerde tesbih getirmesi müstehaptır.

Câbir'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا.)) [أخرجه البخاري]

"Biz, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte (yolculuk sırasında tepe gibi) yüksek bir yere çıktığımız zaman, 'Allahu Ekber', aşağı indiğimiz zaman da 'Subhanallah' derdik."[2]

Tekbir getirirken de seslerini yükseltmemeleri gerekir. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((اِرْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، إِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Ey insanlar! Kendinize acıyınız. Çünkü sizler ne sağır, ne de hazır olmayan birisine duâ ediyorsunuz (yalvarıyorsunuz). O sizinle birliktedir ve şüphesiz ki O, her şeyi işitendir ve pek yakındır."[3]

18. Bir kasaba ya da şehire girdiği vakit duâ etmesi ve orayı gördüğü vakit Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yaptığı gibi yapması müstehaptır.

Suhayb'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

---

[1] Müslim; hadis no: 2708.

[2] Buhârî; hadis no: 2993.

[3] Müslim, IV, 2086

((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَرَ قَرْيَةً يُرِيدُ دُخُولَهَا إِلَّا قَالَ حِينَ يَرَاهَا: اَللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلْنَ، وَرَبَّ الْأَرَضِينَ السَّبْعِ وَمَا أَقْلَلْنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ ومَا أَضْلَلْنَ، ورَبَّ الرِّيَاحِ وَمَا ذَرَيْنَ، فَإِنَّا نَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ، وَخَيْرَ أَهْلِهَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا، وَشَرِّ أَهْلِهَا، وَشَرِّ مَا فِيهَا.)) [أخرجه النسائي في الكبرى والطحاوي]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- girmek istediği hiçbir köyü görmüş olmasın ki oraya girerken şöyle demiş olmasın:

- Ey yedi kat gök ve onun gölgelediklerinin Rabbi!

-Ey yedi kat yer ve onun barındırdıklarının Rabbi!

-Ey şeytanlar ve onların saptırdıklarının Rabbi!

Ey rüzgârlar ve onların sürükleyip götürdüklerinin Rabbi olan Allahım! Bu köyün, bu köy halkının ve bu köyde bulunanların hayırlısını senden dilerim.Bu köyün şerrinden, bu köy halkının şerrinden ve bu köyde bulunanların şerrinden sana sığınırım."[1]

19. Yolculuk esnasında geceleyin ve özellikle gecenin ilk saatlerinde yol yürümesi müstehaptır.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ.)) [أخرجه أحمد وأبو داود]

"Geceleyin yolculuk yapın. Çünkü yeryüzü geceleyin dürülür (yol almakla kısalır)."[2]

20. Tan yerinin ağardığını gördüğü vakit, seher vaktinde duâ etmesi müstehaptır:

Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ وَأَسْحَرَ يَقُولُ: سَمَّعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللهِ وَحُسْنِ بَلاَئِهِ عَلَيْنَا، رَبَّنَا صَاحِبْنَا وَأَفْضِلْ عَلَيْنَا، عَائِذاً بِاللهِ مِنَ النَّارِ.)) [أخرجه مسلم]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuğu sırasında seher vaktine

[1] Hadis sahihtir. Nesâî; "es-Sunenu'l-Kubrâ",hadis no: 8826. Tahâvî; "Müşkilu'l-Âsâr", hadis no: 5693. Bkz: "Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha"; hadis no: 2759.

[2] Hadis sahihtir.İmam Ahmed, hadis no:15157. Ebu Dâvud; hadis no: 2571.Lafız, Ebu Dâvud'a âittir.

girdiği zaman cehennem azabından Allah'a sığınarak şöyle derdi:

- **Üzerimize olan nimetleri ve güzel lütfundan dolayı Allah'a yaptığımız hamdi işiten, bu sözümü başkasına ulaştırsın** (veya Allah'a yaptığımız hamde şâhitlik etsin). **Rabbimiz! Bize yardım et, bizi koru ve** (üzerimize olan nimetleri devam ettirmek ve onların haklarını edâ etmek sûretiyle) **bize lütuf ve ihsanda bulun!** "[1]

21. Yolculuğu esnasında çokça duâ etmesi müstehaptır.Zirâ yolculuk esnasında yaptığı duaların kabul edilmesi ve dileklerinin verilmesi ümit edilir. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((ثَـلَاثُ دَعَـوَاتٍ مُـسْتَجَابَاتٌ دَعْـوَةُ الْـمَظْلُومِ، وَدَعْـوَةُ الْـمُـسَافِرِ، وَدَعْـوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ.)) [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

"**Üç duâ vardır ki bunların kabul edildiğinde şüphe yoktur: Mazlumun** (zulme uğrayanın) **duâsı, yolcunun duâsı ve babanın evladına bedduâsı.**"[2]

Hacı da aynı şekilde Safa, Merve üzerinde, Arafat'ta ve Meş'ar-i Haram'da fecirden sonra çokça dua eder. Teşrik günlerinde küçük ve orta cemreyi taşladıktan sonra da bol bol duâ eder. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu altı yerde çokça duâ etmiş ve ellerini kaldırmıştır.[3]

22. Gücü ve bilgisi oranında iyiliği emreder, kötülükten alıkoymaya çalışır. Emrettiği ve alıkoymaya çalıştığı hususlarda bilgi ve basiret sahibi olması kaçınılmazdır.Yumuşaklıktan ve uygun davranıştan ayrılmamaya dikkat eder. Çünkü münkerden uzaklaştırmaya çalışmayan kimsenin duasının kabul edilmemesinden ve Allah Teâlâ tarafından cezalandırılacağından korkulur.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْـمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنْ الْـمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ،ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ.))[رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

"**Nefsim elinde olan** (Allah)**a yemin ederim ki, ya iyiliği emreder ve kötülükten alıkoyarsınız ya da aradan fazla zaman geçmeden Allah üzerinize kendi katından bir azap gönderir, sonra O'na duâ edersiniz de duânız kabul olunmaz.**"[4]

23. Bütün günahlardan uzak durur. Diliyle, eliyle kimseye eziyet vermez. Hacıları ve umrecileri, onları rahatsız edecek şekilde sıkıştırmaz, başkalarının

---

[1] Müslim; hadis no: 2718.

[2] Ebu Davud, II, 9; Tirmizi, IV, 314; İbn Mace, II, 1270; Ahmed, I, 258. Ayrıca bk. el-Elbanî, Sahihu't-Tirmizi, III, 156; Sahihu'l-Edebi'l-Müfred, s. 43

[3] Bk. İbnu'l-Kayyim, Zadu'l-Mead, II, 227, 286

[4] Tirmizi, IV, 468 ile İbn Mace; Ahmed, V, 388. Ayrıca bk. el-Elbanî, Sahihu't-Tirmizi, II, 233

sözlerini alıp taşımaz, gıybet etmez. Güzelce konuşması ve söylemesi dışında, arkadaşlarıyla olsun tartışmaz. Yalan söylemez, Allah hakkında bilmediği şeyleri söylemez ve buna benzer diğer günah ve kötülüklerden uzak durur.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

- , + *) (' & % # " ! [

[سورة البقرة من الآية: ١٩٧] Z . . . 0 / .

"Hac bilinen aylardır. Her kim o aylarda (kendine) haccı farzederse artık hacda kadına yaklaşmak, günah işlemek, kavga etmek yoktur." [1]

h g f e d c b a ` [

[سورة الأحزاب الآية: ٥٨] Z l k j i

"Mümin erkeklere ve mümin kadınlara işlemedikleri şeyleri isnad ile eziyet edenler muhakkak onlar bir yalan ve apaçık bir günah yüklenmiş olurlar."[2]

Harem hudutları içerisinde işlenen günahlar diğer yerlerde işlenen günahlar gibi değildir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

Z E D C B A @ ? > = < ... [

[سورة الحج من الآية: ٢٥]

"Kim orada zulüm ile haktan ve adaletten sapmak isterse, biz ona pek acıklı azabı tattırırız." [3]

24. Bütün farzları yerine getirmek için gereken dikkati gösterir. Bunların en büyükleri ise namazı vakitlerinde cemaatle birlikte edâ etmektir. Kur'ân okumak, zikir, duâ, söz ve davranışlarıyla insanlara iyilik, onlara yumuşak davranmak ve ihtiyaçları halinde onlara yardımcı olmak gibi itaatleri çokça işler.

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَثَلُ الْـمُؤْمِنِينَ فِي تَـوَادِّهِمْ وَتَـرَاحُمِهِمْ وَتَعَـاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَـسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْـجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْـحُمَّى.)) [رواه البخاري ومسلم]

---

[1] Bakara Sûresi: 197

[2] Ahzâb Sûresi: 58

[3] Hac Sûresi: 25

"Karşılıklı sevgilerinde, merhametlerinde, şefkat göstermelerinde müminler bir vücuda benzer. O vücudun bir organı hastalanacak olursa, vücudun diğer bölümleri uykusuz kalmakla ve ateşinin yükselmesi ile ona katılır."[1]

25. Güzel ahlak ile bezenir ve insanlara güzel ahlak ile muamele eder. Güzel ahlak ise sabrı, affedip bağışlamayı, yumuşak hareket etmeyi, sıkıntılara tahammülü, ağırbaşlılığı, işlerde acele etmemeyi, alçak gönüllülüğü, cömertliği, adaleti, sebatkârlığı, merhameti, emaneti, zühd ve takvayı, musamahakârlığı, vefakârlığı, hayayı, doğruluğu, iyilik yapmayı, iffetli olmayı, çalışkan, gayretli ve insaflı olmayı kapsar.

Nitekim güzel ahlakın büyük faziletini ifâde etmek üzere Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((أَكْمَلُ الْـمُؤْمِنِينَ إِيمَـانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا.)) [رواه الترمذي وأبو داود]

"Îmân bakımından müminlerin en mükemmel onları, ahlak itibariyle en güzel olanlarıdır."[2]

((إِنَّ الْـمُؤْمِنَ لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ.)) [رواه أبو داود]

"Şüphesiz ki mümin güzel ahlakı sayesinde (devamlı nâfile) oruç tutan ile namaz kılanın mertebesine ulaşır."[3]

26. Yolculuk esnasında güçsüz olanlara, arkadaşlarına canıyla, malıyla, makam ve mevkii ile yardımcı olur. Fazla malı ile ve gerek duyacakları başka şeylerle onları gözetir.

Nitekim Ebu Said'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyete olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte bulundukları bir yolculuk esnasında şöyle buyurmuştur:

((بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ قَالَ: فَجَعَلَ يَصْرِفُ بَصَرَهُ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلُ ظَهْرٍ فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ ظَهْرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مِنْ زَادٍ فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ زَادَ لَهُ.)) [أخرجه مسلم]

"Biz, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ile bir yolculukta iken ansızın bineğinin üzerinde birisi geldi (devesi kendisini götüremeyecek hâle geldiğinden, ihtiyacını gidermek için) sağa-sola bakmaya başladı. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

- Fazla bineği olan, bineği olmayana (vererek) iyilikte bulunsun. Fazla azığı

---

[1] Buhari, VII,77; Müslim, IV, 199

[2] Tirmizi, Ebu Davud, II, 250; Ayrıca bk. Sahihu't-Tirmizi, I, 340; el-Ahadîysu's-Sahiha, I, 167

[3] Ebu Davud, el-Elbani, Sahihu Ebi Davud, III, 911'de sahih olduğunu belirtmektedir.

(yiyeceği) olan, azığı olmayana(vererek) iyilikte bulunsun."[1]

Cabir -Allah ondan râzı olsun- dedi ki:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuk esnasında geri kalır, zayıf ve güçsüz kimseleri kafileye yetiştirmeye çalışır[2], bineklerin terkisine bindirir ve onlara duâ ederdi."[3]

Bu, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ne kadar şefkatli olduğunu, ashab-ı kiramın maslahatlarını ne kadar titizlikle gözettiğini göstermektedir. Böylelikle genel olarak bütün müslümanlar, özel olarak da sorumlular ona uysun.

27. Dönüş için acele etmesi ve ihtiyacı olmadan orada kalmayı uzatmaması uygundur. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ نَوْمَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ، فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ.)) [متفق عليه]

"Sefer (yolculuk) azaptan bir parçadır. Yolculuk, birinizi uykusundan, yemeğinden ve içeceğinden (tam anlamıyla zevk almaktan) alıkoyar. Bu sebeple biriniz ihtiyacını karşıladıktan sonra, âilesine dönmekte acele etsin."[4]

28. Yolculuğundan döndüğünde Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in gazve, hac ya da umreden döndüğü zaman okumuş olduğu sabit duâları yapması müstehaptır. Peygamber her bir tümsekte üç defa tekbir getirirdi.

Abdullah b. Ömer'den- Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يُكَبِّرُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ مِنَ الْأَرْضِ ثَلاثَ تَكْبِيراتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ.)) [متفق عليه]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bir gazveden veya hacdan veyahut da umreden döndüğü zaman her yüksek yere çıktığında üç defa tekbir getirir, sonra da şöyle derdi:

- Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilah yoktur.O, birdir ve hiçbir

---

[1] Müslim; hadis no: 1728.

[2] Bk. İbnu'l-Esir, en-Nihaye fi Garibi'l-Hadis, II, 297. Yani Peygamber Efendimiz güçsüz olan kimseyi diğer arkadaşlarına kavuşması için arkadan hızlı yürümesini sağlar ve ileri doğru gitmesine yardımcı olurdu.

[3] Ebu Davud, hadis no: 2629; el-Elbani, Sahihu Ebi Davud, II, 500'de sahih olduğunu belirtmektedir.

[4] Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî; hadis no:3001. Lafız, Buhârî'ye âittir. Müslim; hadis no: 1927.

ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd de O'nadır.O, her şeye gücü yetendir. Bizler, yolculuktan vatanımıza selâmetle dönenleriz, tevbe edenleriz, ilâhımıza ibâdet edenleriz, yeryüzünde seyâhat edenleriz ve yalnızca Rabbimize hamd edenleriz. Allah, (dînini yüceltmek sûretiyle) va'dini yerine getirmiş, kuluna (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- 'e) yardım etmiş, (Hendek savaşında kendisine karşı savaşmak üzere birleşen) bütün kabileleri tek başına mağlup etmiştir."[1]

29. Kendi şehrini gördüğü vakit şu sözleri söylemesi müstehaptır:

((آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ.)) [أخرجه مسلم]

"Biz, (yolculuktan, vatanımıza selâmet içerisinde) dönenler, tevbe edenler, ibâdet edenler, Rabbimize hamd edenleriz."[2]

Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-de böyle yapmıştır.[3]

30. Ayrılığı uzamış ise ihtiyaç olmadıkça âilesinin yanına geceleyin eve gelmez. Ancak bunu onlara bildirmesi ve geceleyin geleceğini haber vermiş olması hali müstesnâ. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- böyle davranışı yasaklamıştır.

Nitekim Câbir b. Abdullah'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((إِذَا دَخَلْتَ لَيْلاً فَلا تَدْخُلْ عَلَى أَهْلِكَ حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْـمُغِيبَةُ، وَتَمْتَشِطَ الشَّعِثَةُ.))

[متفق عليه]

"Yolculuktan gece döndüğünde bir beldeye girdiğin zaman, kocası kendisinden uzakta kalmış kadın etek traşını oluncaya ve saçı-başı dağınık kadın, saçını tarayıncaya kadar evine girme." [4]

Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لاَ يَطْرُقُ أَهْلَهُ كَانَ لاَ يَدْخُلُ إِلَّا غُدْوَةً أَوْ عَشِيَّةً.)) [متفق عليه]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- gece yolculuktan döndüğü zaman âilesinin kapısını çalmazdı.Sabahın ilk vakitleri veya akşamın ilk vakitlerinden başka bir vakitte evine girmezdi."[5]

Bu husustaki hikmetlerden birisi de bir başka rivâyetteki şu açıklamadır:

---

[1] Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî; hadis no:1797.Lafız, Buhârî'ye âittir.Müslim;hadis no: 1344.

[2] Müslim; hadis no: 1342.

[3] Müslim, II, 980

[4] Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî; hadis no:5246. Lafız, Buhârî'ye âittir.Müslim; hadis no: 715.

[5] Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî;hadis no:1800. Lafız,Buhârî'ye âittir.Müslim; hadis no: 1928.

“Ta ki saçı başı karışık olan hanım saçlarını tarasın ve ta ki kocası yanında olmayan kadın kendisini hazırlasın.”

Bir diğer rivâyette de şöyle buyurulmaktadır:

“Kişinin hiyanet edebileceklerini düşünerek ya da yanlışlıklarını tesbit etmek maksadı ile geceleyin âilesinin yanına baskın yaparcasına girmesini Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- yasaklamıştır.”[1]

31. Yolculuktan dönen kimsenin ilk olarak yakınlarında bulunan bir mescide girerek orada iki rekat namaz kılması sünnettir. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- böyle yapmıştır.

Ka’b b. Mâlik’ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لاَ يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ إِلَّا نَهَارًا فِي الضُّحَى، فَإِذَا قَدِمَ بَدَأَ بِالمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ جَلَسَ فِيْهِ.)) [متفق عليه]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kuşluk vaktinden başka bir vakitte yolculuktan dönmezdi. Yolculuktan dönünce de ilk olarak mescide uğrar, iki rekat kıldıktan sonra da orada otururdu."[2]

32. Yolculuğa çıkmış olan kimsenin yolculuğundan geri döndüğü vakit gerek kendisinin, gerek komşularının çocuklarına güzel bir şekilde davranması, onu karşıladıklarında onlara iyilikte bulunması müstehaptır.

İbn-i Abbas’tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet edildiğine göre o şöyle demiştir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Mekke’ye geldiğinde Abdulmuttalib oğullarından birkaç çocukcağız onu karşıladı. O da onlardan birisini önüne, diğerini de arkasına bindirdi.[3]

Abdullah b. Cafer -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

“Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bir yolculuktan geri geldi mi karşısında bizi bulurdu. Karşısında beni, Hasan’ı yahut Hüseyin’i görürdü, o da Medine’ye girinceye kadar birimizi önüne, diğerimizi de arkasına bindirirdi.”[4]

33- Hediye vermesi de müstehaptır. Çünkü hediye kalpleri hoş tutar. Aradaki kini kaldırır.Hediyenin kabul edilmesi de ona karşılık verilmesi de müstehabtır.Şer’î bir gerekçe olmaksızın hediyeyi geri çevirmek mekruhtur.Bundan dolayı Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-:

---

[1] Müslim, III, 1527-1528

[2] Buhârî ve Müslim’in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî; hadis no:4418. Müslim; hadis no:716. Lafız, Müslim’e âittir.

[3] Buhari -Fethu’l-Bari ile-, III, 619 ile X, 395

[4] Müslim, IV, 1885; Ebu Davud, hadis no: 2566; İbn Mace, 3773 ve Nesai. Ayrıca bk. Fethu’l-Bari, X, 396

"Hediyeleşiniz, birbirinizi seversiniz"[1] diye buyurmuştur.

Hediye, müslümanlar arasında sevgiyi doğuran sebepler arasındadır. Bundan dolayı bir şâir şöyle demiştir:

"İnsanların biribirlerine hediye vermeleri

Sonucunda kalbler birbirine bağlanır."

Nakledildiğine göre hacılardan birisi evine geri dönmüş, onlara hiçbir hediye getirmemiş. Onlardan birisi buna kızarak bir şiir söylemiş ve şöyle demiş:

"Sanki hacılar şu an bana gelmediler gibi,

Ve oradan ya bir misvak, ya da bir ayakkabı taşımadılar.

Yanımıza geldiler de gönüllerinden bir misvak çubuğu bile kopmadı

Ve bizim çocuklardan birisinin avucuna bir yemiş dahi koymadılar."[2]

En güzel hediyelerden birisi Zemzem suyudur. Çünkü o mübarek bir sudur. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Zemzem suyu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki o mübarektir. Şüphesiz ki o, aç olanlar için bir yiyecektir (yiyecek yiyen kimseyi doyurduğu gibi, zemzem de içeni doyurur)**, hasta olanlar için bir şifadır."**[3]

Cabir'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَاءُ زَمْزَمَ لِـمَا شُرِبَ لَهُ.)) [رواه ابن ماجه وغيره وصححه الألباني]

"Zemzem suyu ne için içilirse, onun içindir."[4]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in mataralarında ve kırbalarda zemzem suyunu taşıdığı ve ondan hastalara serptiği ve onlara içirdiği de rivâyet edilmektedir.[5]

34- Yolcu geri döndüğü vakit kucaklaşmak müstehaptır. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashabından bu uygulama sabit olmuştur.

Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

---

[1] Beyhaki, es-Sünenu'n-Kübra, VI, 169; Buhari, el-Edebu'l-Müfred, s. 208, hadis no: 594; Hafız İbn Hacer, et-Telhisu'l-Habir, III, 70'de senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bk. İrvau'l-Ğalil, 1601 nolu hadis.

[2] Bk. Suud b. İbrahim eş-Şurey'im, el-Minhac li'l-Mu'temiri ve'l-Hâc, s. 124

[3] Müslim, IV, 1922. "Hastalıktan şifadır" ibaresini Beyhaki ve Tabarani rivayet etmişlerdir. Hadisin senedi sahihtir. Bk. Mecmau'z-Zevaid, III, 286

[4] İbn Mace ve başkaları. Ayrıca bk. el-Elbanî, Sahihu İbn Mace, II, 183 ile İrvau'l-Ğalil, IV, 320

[5] Tirmizi; Beyhaki, V, 202; Ayrıca bk. Sahihu't-Tirmizi, I, 284; el-Elbani, el-Ahadîsu's-Sahiha, II, 572

((قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ! الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيَنْحَنِي لَهُ؟ قَالَ: لاَ. قَالَ: أَفَيَلْتَزِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ؟ قَالَ: لاَ.قَالَ: أَفَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ.)) [رواه الترمذي وابن ماجه]

"Bir adam: Ey Allah'ın elçisi! Bizden birisi (müslüman) **kardeşi veya arkadaşı ile karşılaştığında onun için eğilir** (başını ona eğer) **mi? diye sordu. Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-: **Hayır,buyurdu.Adam: Peki onunla kucaklaşıp onu öpebilir mi? diye sordu. Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-: **Hayır, buyurdu.Adam: Peki elinden tutup tokaşabilir mi? diye sordu.Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-: **Evet, buyurdu."** [1]

35- Yolculuktan dönüldüğü vakit arkadaşları toplayıp, onlara yemek ziyafeti vermek de müstehaptır. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- böyle yapmıştır.

Cabir b. Abdullah'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Medine'ye geri döndüğünde bir deve veya bir inek kesti (ve ziyafet verdi)**."**

Muaz[2], Şube'den, o Muharib'den, Cabir b. Abdullah'tan şunları da duyduğunu eklemektedir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- iki ukiye ve bir dirhem ya da iki dirhem karşılığında benden bir deve satın aldı. Sirer[3] denilen yere gelince, emir vererek bir inek kesildi ve ondan yediler..."[4]

Bu şekilde verilen yemeğe **"en-Nakîa"** adı verilir. Bu da yoldan dönen kimsenin verdiği bir yemek ziyâfetidir.[5]

Bu hadis ve bu manada varid olmuş diğer hadisler imamın ve başkanın yolculuktan geri döndüğü vakit arkadaşlarına yemek yedirmesinin güzel olduğunu göstermektedir. Selef böyle bir ziyâfet vermeyi müstehap kabul ederdi.[6]

---

[1] Hadis, hasendir. Tirmizî, hadis no: 2728, Hadisin lafzı, Tirmizî'ye âittir. Sahihu Süneni't-Tirmizî, hadis no: 2195. İbn-i Mâce, hadis no: 3702, Sahihu Sünen-i İbni Mâce, hadis no: 2987

[2] Kastedilen kişi Ubeydullah b. Muaz'dır. Bk. Müslim, I, 496

[3] Sirer Medine'nin dış taraflarında, doğu cihetinde üç mil uzaklıkta bir yerin adıdır. Fethu'l-Bari, VI, 194

[4] Buhari -Fethu'l-Bari ile-, VI, 194; Bir kısmı Müslim, I, 495-496

[5] İbnu'l-Esir, en-Nihaye fi Garibi'l-Hadis, V, 109; el-Kamusu'l-Muhît, s. 992. Ayrıca bk. İbn Kudame, el-Muğni, I, 191

[6] Fethu'l-Bari, VI, 194'te belirtildiğine göre İbn Battal böyle demiştir.